

POSTANOWIENIE

26 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Załucki

na posiedzeniu niejawnym 26 marca 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku J. Z.

z udziałem J. Z.1

o podział majątku wspólnego,

na skutek skargi kasacyjnej J. Z.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie

z 6 czerwca 2024 r., I Ca 135/24,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. oddala wniosek uczestnika o zasądzenie kosztów postępowania;

3. przyznaje i poleca wypłacić adw. M. D. przez Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Tarnowie kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni J. Z. wywiodła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie z 6 czerwca 2024 r., wydanego w sprawie z udziałem J. Z. o podział majątku wspólnego.

Skarga kasacyjna została złożona w skuteczny sposób przez pełnomocniczkę z urzędu wyznaczoną dla skarżącej. Dzień później skarżąca złożyła jednak kolejną skargę kasacyjną, sporządzoną przez pełnomocnika z wyboru. Zważywszy na to, że od danego orzeczenia przysługuje tylko jedna skarga

kasacyjna, Sąd Najwyższy potraktował kolejną skargę jako pismo rozszerzające argumentację powódki przedstawioną w skardze i zezwolił na jego włączenie do akt sprawy.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca wskazała nieważność postępowania przez sądem I instancji, nieuwzględnioną przez sąd odwoławczy. Zdaniem skarżącej wydanie postanowienia na posiedzeniu niejawnym uniemożliwiło jej przedstawienie własnego stanowiska na rozprawie, co pozbawiło ją możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Ponadto wnioskodawczyni przedstawiła następujące zagadnienie prawne:

1. Czy ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym stron mieści się w granicach swobodnego uznania sądowego, czy przy ustalaniu wysokości nierównych udziałów sąd orzekający w sprawie powinien kierować się konkretnymi kryteriami, mającymi wpływ na wysokość tych udziałów, np. porównaniem matematycznym wysokości dochodów w określonym okresie?

2. Czy zmiana orzeczenia sądu I instancji przez sąd II instancji powodująca ustalenie nierównych udziałów stron w majątku wspólnym w miejsce ustalonych przez sąd I instancji równych udziałów, nie stanowi o naruszeniu zasady dwuinstancyjności postępowania i pozbawienia stron możliwości zaskarżenia zmienionego rozstrzygnięcia sądu II instancji, czy w takiej sytuacji orzeczenie sądu I instancji nie powinno podlegać uchyleniu, a sprawa nie powinna zostać przekazana do ponownego rozpoznania?

3. Czy uznanie, że prawo własności nabyte w czasie trwania wspólności ustawowej stanowi majątek odrębny tego z małżonków, któremu przed powstaniem wspólności przysługiwało warunkowe prawo użytkowania wieczystego tej nieruchomości, uzależnione od wzniesienia na tej nieruchomości budynku i ukończenia budowy w ciągu 4 lat nie stanowi naruszenia zasady surogacji wyrażonej w art. 33 pkt 10 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego stanowiącej wyjątek od zasady wynikającej z art. 31 § 1 k.r.o., w sytuacji gdy między wysokością prawa wieczystego użytkowania, a rynkową wartością uzyskanego prawa własności oraz pomiędzy charakterem obojga tych praw zachodzi poważna różnica?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W toku postępowania przed sądem I instancji nie nastąpiła nieważność postępowania.

Pozbawienie strony możliwości obrony jej praw zachodzi jedynie w przypadku kumulatywnego spełnienia trzech przesłanek: 1) stwierdzenia w sprawie naruszenia przepisów postępowania; 2) stwierdzenia wpływu tego uchybienia na możliwość działania strony; 3) zbadania, czy pomimo zaistnienia tych dwóch przesłanek strona mogła dochodzić obrony swoich praw oraz stwierdzenia braku jakiejkolwiek możliwości tego rodzaju (zob. np. postanowienia SN z 29.05.2024 r., II CSKP 1775/22, OSNC 2025, nr 1, poz. 6; z 12.03.2024 r., III USK 94/23; z 2.07.2024 r., III CZ 379/23; 5.09.2023 r., III CZ 494/22 oraz z 24.04.2023 r., I CSK 992/23). W każdym przypadku chodzi o taką sytuację, w której strona nie tylko była pozbawiona możliwości wzięcia udziału w rozprawie, ale też tego udziału faktycznie nie brała. Dodatkowo skutki nieuczestniczenia strony w danym etapie postępowania nie mogły zostać naprawione przed wydaniem wyroku w danej instancji.

Na podstawie akt sprawy Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że skarżąca mogła w nieskrępowany sposób przedstawiać własne stanowisko w pismach procesowych, z której to możliwości faktycznie czyniła użytek. Przede wszystkim jednak należy podkreślić, że w postępowaniu nieprocesowym, do którego należy kategoria spraw o podział majątku wspólnego małżonków obowiązuje zasada rozstrzygania sprawy na posiedzeniu niejawnym. Zgodnie z art. 514 § 1 k.p.c. rozprawa odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie. Postępowanie o podział majątku nie należy do tej kategorii spraw. W pozostałych zaś przypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Natomiast zagadnienia związane z zasadami ustalania nierównych udziałów w majątku wspólnym w ogóle nie mogłyby stać się przyczyną przyjęcia skargi do rozpoznania w tej sprawie ze względu na to, że kwestionowane rozstrzygnięcie zapadło na korzyść wnioskodawczyni, tj. sąd odwoławczy ustalił, że przysługuje jej wyższy udział w dzielonym majątku. Pokrzywdzenie wydanym orzeczeniem (*gravamen*) jest bowiem przesłanką dopuszczalności każdego środka zaskarżenia. Skarga kasacyjna nie może zatem odnosić się do innego orzeczenia niż

niekorzystnie rozstrzygającego o żądaniu strony (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2023 r., I CSK 6407/22; z 28 listopada 2023 r., I CSK 4865/23; z 27 października 2022 r., I CSK 1362/22 oraz z 23 listopada 2016 r., IV CSK 220/16).

W końcu ostatnie z przedstawionych zagadnień nie czyni zadość wymaganiom stawianym istotnemu zagadnieniu prawnemu jako przyczynie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ stanowi polemikę z ustaleniami faktycznymi i ocenie dowodów sądu II instancji. Zarówno ustalone przez sądy powszechne fakty, jak i ich interpretacja nie mogą stać się przedmiotem zarzutu skargi kasacyjnej ze względu na brzmienie art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c. i uregulowaną w tych przepisach ograniczoną kognicję Sądu Najwyższego.

Z tej przyczyny Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął zaś na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. Jednocześnie Sąd Najwyższy przyznał wynagrodzenie dla pełnomocnika z urzędu według § 10 ust. 4 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Mariusz Załucki

[r.g.]

